

Електронний журнал «Державне управління: удосконалення та розвиток» включено до переліку наукових фахових видань України з державного управління (Категорія «Б», Наказ Міністерства освіти і науки України № 1643 від 28.12.2019).

Спеціальність – 281.

Державне управління: удосконалення та розвиток. 2022. № 12.

DOI: <http://doi.org/10.32702/2307-2156.2022.12.12>

УДК 351.72+351.863(477):005.2

Ю. Б. Мальковська,

аспірант, Київський національний економічний університет

імені Вадима Гетьмана

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-6052-0639>

**ЕВОЛЮЦІЯ ІНСТРУМЕНТАРІЮ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ
МАКРОФІНАНСОВОЮ БЕЗПЕКОЮ УКРАЇНИ ТА НОВІ ВИКЛИКИ
ВОЄННОГО ЧАСУ**

Y. Malkovska,

Postgraduate student, Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman

**EVOLUTION OF PUBLIC ADMINISTRATION TOOLKIT OF MACRO-
FINANCIAL SECURITY OF UKRAINE AND NEW CHALLENGES OF
WARTIME**

Вихідною тезою цього дослідження є ідея посилення спроможності органів публічної влади управляти дисбалансами завдяки релевантному оцінюванню макрофінансової сфери в системі національної економічної безпеки. У цій роботі розглядається процес зміни застосовуваного публічними органами влади України інструментарію публічного управління макрофінансовою безпекою крізь призму забезпечення економічної безпеки України. Автор оглядає та проводить компаративний аналіз основних нормативних актів у сфері національної безпеки й оцінки економічних дисбалансів. Актуальність дослідження еволюції

інструментарію публічного управління макрофінансовою безпекою посилилась на тлі переходу економіки України у стан економіки війни. Такі обставини суттєво загострюють загрози та виклики на всіх рівнях та вимагають розробки нових управлінських безпекових рішень у нових військових реаліях.

The starting thesis is the idea of strengthening the public authorities capacity to manage imbalances through relevant assessment of the macro-financial sphere in the national economic security system. This article examines the process of changing the public administration toolkit of macro-financial security used by public authorities through the prism of ensuring the economic security of Ukraine. The author review and conduct a comparative analysis of the main normative acts in the field of national security and assessment of economic imbalances, such as: national security strategies, economic security strategy, methodological recommendations for calculating the level of economic security, etc. The urgency of studying the public administration toolkit evolution of macro-financial security has increased based on the fact of the transition of Ukraine's economy into a state of war economy. Such circumstances significantly exacerbate threats and challenges at all levels and require the development of new management security solutions in new military realities. Therefore, the search for ways to improve the effectiveness of the existing public administration toolkit of macro-financial security is a cross-cutting issue. The improvement consists in parallel actions both in the direction of improving indicators describing imbalances and procedures for assessing economic and macro-financial imbalances; and in the direction of improving the quality of public administration. The main conclusions of the study relate to the construction of a transparent system of constant monitoring of security, effective state policy and political responsibility, designing new indicators of economic security and ensuring national economic interests in order to achieve the national economy invulnerability to threats, etc. The author of the study assumes that the implementation of all the specified components is a necessary condition for improving the practice of public administration of economic security and macro-financial security in particular. It should be noted that without taking into account the new challenges associated with the armed aggression of the Russian Federation in the new methodology for assessing the economic security level, it is impossible to achieve the priorities of national interests in the sphere of ensuring the economic security of Ukraine.

Ключові слова: *стратегія, макрофінансова безпека, економічна безпека, інструментарій публічного управління, загрози, національні інтереси.*

Keywords: *strategy, macro-financial security, economic security, public administration toolkit, threats, national interests.*

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Безпека - першочергова цінність, а отже - основний національний інтерес будь-якої держави. На різних етапах існування держави постають різної природи походження виклики та загрози національним інтересам. Здатність протидіяти (виявити, попередити та коригувати) таким викликам та загрозам задля безперешкодного слідування власним цілям, є запорукою передбачуваного (визначеного або стабільного) зростання рівня добробуту та якості життя.

Економічна безпека розглядалась у контексті національної безпеки завжди, адже “сильна” національна економіка до загроз і їх наслідків (надлишкових диспропорцій/дисбалансів тощо) є фундаментом у досягненні цілей. Нестабільність макрофінансової системи, її вразливість створює загрозу макрофінансовій безпеці, а отже, і економічній безпеці держави в цілому.

В умовах економічної невизначеності дієва та передбачувана реакція національних регуляторів на макроекономічні, макрофінансові дисбаланси стає базисом імплементації будь-яких політик органами публічної влади.

Важливість вдосконалення інструментарію публічного управління дисбалансами пояснюється зростаючим розбалансуванням національної економіки у 2022 р. при активізації воєнних дій в російсько-українській війні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Автор спирався на роботи, присвячені макроекономічній стабільності та макрофінансовим дисбалансам. Зокрема, категорію «макрофінансовий» розкрито як стан фінансової системи, за якого національна економіка стабільно розвивається в науковій праці «Optimal Policy for Macro-Financial Stability: Working Paper 2012-041» Benigno G., Chen H., Child Ch., Rebucci A., Young E. [1, с. 3-6]. Макрофінансова стабілізація досліджувалась у роботах Schinasi G. [2; 3], в яких автор сформулював визначення цього явища та принципи макрофінансової стабілізації. Feldstein M. [4] у дослідженні подає рівняння макрофінансової стабілізації. Каллаур П. [5] систематизує підходи до визначення фінансової стабільності. Способи оцінювання та категоризації макрофінансової стабільності досліджуються у роботах Корнеєва М., Рудик Н., Хлівного В [6; 7; 8]. Проблематику в цілому національної безпеки

України досліджують такі автори, як Білоус В., Власюк О., Гавриш С., Качинський А., Мунтіян В., Перепелиця Г., Шевченко О. та інші.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Однією із тез даного дослідження є наступне - інституційна спроможність органів публічної влади управляти дисбалансами (у тому числі макрофінансовими) реалізується через їх здатність як запобігати появі шкідливих дисбалансів, так і виправляти вже наявні дисбаланси, що досягається за рахунок дієвого інструментарію публічного управління. В даній статті диспропорційність/ розбалансованість/ вразливість є протилежністю стабільності.

Метою цієї статті є з'ясування еволюції інструментарію публічного управління макрофінансовою безпекою крізь призму забезпечення економічної безпеки України.

Для досягнення мети наукової статті поставлено наступне завдання: дослідити еволюцію Стратегій національної безпеки України, а також Стратегії економічної безпеки України та їх інструментарію (методологій) із фокусом на забезпечення макрофінансової та економічної безпеки держави та визначити напрями підвищення ефективності існуючого інструментарію публічного управління макрофінансовою безпекою.

Виклад основного матеріалу дослідження. Одними із ключових послань Департаменту Організації об'єднаних націй з економічних і соціальних питань у січні 2021 року у першій з п'яти частин серії аналітичних записок про економічну небезпеку були наступні:

- незважаючи на те, що важливість економічної безпеки закріплена в Загальній декларації прав людини, економічна небезпека (незахищеність) залишається на радарі політики в багатьох країнах,
- зростають виклики економічній безпеці людей,
- політика повільно адаптувалася до цих нових викликів,
- нова глобальна угода має базуватися на визнанні економічної безпеки як права людини, а отже, як глобальної відповідальності,
- необхідно докласти зусиль для покращення вимірювання економічної небезпеки та посилення доказової бази щодо цього фундаментального права,

- нова глобальна угода має базуватися на визнанні економічної безпеки як права людини, загального занепокоєння і, отже, глобальної відповідальності. Глобальна угода, заснована на сприянні економічній безпеці, повинна отримати широке схвалення [9, с. 1-2]. Наведений вище приклад демонструє бачення міжнародної інституції, діяльність якої орієнтована на глобальні соціальні цінності, концепції світовлаштування через сприяння економічній безпеці.

Нижче для порівняння наводиться приклад перспективного погляду на майбутнє міжнародної монетарної інституції. Банк міжнародних розрахунків (англ. - The Bank for International Settlements), який належить 63 центральним банкам країн, на частку яких разом припадає близько 95% світового ВВП та який створений підтримувати прагнення центральних банків до монетарної та фінансової стабільності шляхом міжнародної співпраці й діяти як банк для центральних банків, на тлі значної макрофінансової вразливості у липні 2022 року підготував звіт “Macro-financial stability frameworks and external financial conditions”, який було подано міністрам фінансів і керівникам центральних банків G20. Фахівці підкреслюють важливість системи макрофінансової стабільності (MFSF - Macro-financial stability frameworks), призначеної для обмеження появи вразливостей і пом'якшення їх наслідків та наголошують на превентивній політиці макрофінансової стабільності для запобігання вразливості та уникнення надмірного навантаження на окремі політики. MFSF поєднує монетарну, фіскальну та макропруденційну політику з валютними інтервенціями та заходами з управління потоком капіталу та має за мету скоординувати взаємодію макроекономічних і фінансових сил так, щоб забезпечити макроекономічну та фінансову стабільність [10, с. 2-7, 17].

Отже, обидва приклади доводять, що різні за цілями діяльності глобальні інституції обрали стратегічний курс на забезпечення економічної безпеки. На підставі цього ми виходимо із припущення, що посилення національної спроможності публічних органів влади України в управлінні дисбалансами, які виникають в сегментах національної економіки є не тільки національним, а й глобальним пріоритетом. Адже, вплив накопичених дисбалансів одного національного рівня на глобалізаційні та інтеграційні економічні процеси

неодмінно буде мати наслідки для національних рівнів інших учасників процесів. Тому, захист економічної безпеки держави може досягатись: здатністю правильно ідентифікувати зовнішні і внутрішні загрози національним економічним інтересам та формуванням адаптивної системи управління (виявлення, корегування, попередження) дисбалансами.

Для цілей даної статті важливо підкреслити, що макрофінансова сфера є виокремленим сегментом національної економіки з власними пропорціями (балансами), показниками для оцінювання та інститутами публічної влади, відповідальними за управління. Баланси макрофінансової сфери розкриваються у ролі фінансових процесів у макроекономічних явищах та через вимірювання й контроль діяльності фінансового сектора, яка створює ризики для макроекономіки в цілому. Під управлінням у даному контексті ми розуміємо дії відповідальних інституцій публічної влади, організовані у систему завчасного виявлення, попередження й врегулювання дисбалансів національної економіки. Таким чином, забезпечення макрофінансової стабільності означає досягнення перебування економіки у безпечному стані, тобто у стані відсутності надмірних дисбалансів [11, с. 215]. Тобто, через свою всеосяжну природу макрофінансова безпека (стабільність) є наскрізним питанням (англ. - cross-cutting issue) у сфері сталого економічного розвитку, оскільки макрофінансові проблеми часто неможливо чітко відокремити від решти національної економічної системи.

Система публічного управління макрофінансовою стабільністю має забезпечити таку взаємодію органів публічної влади, яка зможе підтримувати стабільний розвиток макрофінансової сфери з урахуванням національних інтересів. Еволюція національних інтересів та внутрішніх і зовнішніх загроз в українському законодавчому просторі відображена у таких документах:

- Закон України «Про основи національної безпеки України» № 964 від 19.06.03 [12] - затвердив відсутність ефективної програми запобігання фінансовим кризам; зростання кредитних ризиків як загрозу національним інтересам і національній безпеці України.

- Указ Президента України «Про Стратегію національної безпеки України» № 105 від 12.02.07 [13] - констатував необхідність підвищення ефективності

регулювання фінансових і товарних ринків та використання державних коштів; забезпечення сталості фінансової системи, гнучкості валютного курсу гривні, розширення кредитної підтримки економіки, зміцнення довіри до фінансових установ; мінімізації негативного впливу на економіку зовнішньої кон'юнктури та наслідків світової фінансово-економічної кризи.

- Указ Президента України «Про Стратегію національної безпеки України» № 287 від 26.05.15 [14] - затвердив фокус на ефективному використанні бюджетних коштів, міжнародної економічної допомоги та ресурсів міжнародних фінансових організацій, дієвого контролю за станом державного боргу; стабілізації банківської системи, забезпечення прозорості грошово-кредитної політики та відновлення довіри до вітчизняних фінансових інститутів.

- Закон України «Про національну безпеку України» № 2469-VIII від 21.06.18 [15] - систематизує інструменти публічного управління національною безпекою в цілому.

- Указ Президента України «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 14 вересня 2020 року «Про Стратегію національної безпеки України» №392/2020 від 14.09.20 [16] - вводить у законодавство визначення стійкості як здатності суспільства та держави швидко адаптуватися до змін безпекового середовища й підтримувати стале функціонування, зокрема шляхом мінімізації зовнішніх і внутрішніх уразливостей. Можна зробити припущення, що дане визначення у контексті національної безпеки та її складових є протилежністю до вживаного у міжнародній термінології слова “вразливість” до національної економічної системи та її секторів, що описує зниження ступеню захищеності. У фокусі нормативно-правового акту, окрім іншого, є забезпечення сталого функціонування фінансової системи, послідовності грошово-кредитної політики, підвищення рівня довіри до національних фінансових інститутів та посилення фінансової стійкості. Варто відзначити й окреслення проблем із інституційною спроможністю органів публічної влади як недостатню ефективність державних органів та ускладненість вироблення і реалізації ефективної політики, що визнається поточною загрозою національній безпеці та національним інтересам України та навіть джерелом загроз незалежності України,

її суверенітету і демократії.

- Указ Президента України «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 11 серпня 2021 року «Про Стратегію економічної безпеки України на період до 2025 року» №347/2021 від 11.08.2021 [17] - визначає основні виклики та загрози у сфері фінансової безпеки та макроекономічної безпеки; пріоритезує зміцнення економічної стійкості та відповідно невразливості національної економіки до зовнішніх і внутрішніх загроз.

Фактично, Стратегія як управлінська категорія є сукупністю управлінських рішень, які визначають поведінку об'єкта управління на певний період часу [18]. Тобто, Стратегія є одним із інструментів реалізації публічної політики. Іншим таким інструментом є методології (методологічні рекомендації, плани реалізації стратегій, дорожні карти, концепції тощо), що описують деталі реалізації обраного напрямку розвитку та стають інструкціями з нових основ поведінки, що затверджені Стратегією.

Базуючись на описаній вище логіці, ми маємо припустити, що укрупнено еволюція інструментарію публічного управління макрофінансовою безпекою відповідає еволюції національних інтересів та внутрішніх і зовнішніх загроз України з часів відновлення її незалежності у 1991 році, які закріплені у нормативно-правовому полі.

Так, перша Стратегія національної безпеки 2007 року як базовий документ, в якому деталізовані національні інтереси України на середньо та довгостроковий період, була затверджена за півмісяця до першої редакції Методичних рекомендацій щодо розрахунку рівня економічної безпеки України, затверджених Наказом Міністерства економіки України 02.03.2007 N 60 (далі – Методика 2007) [19]. Методологія є інструментом для прийняття управлінських рішень та моніторингу стану економічної системи, виявлення загроз і дисбалансів із відповідністю особливостям національній економіці. Дана редакція Стратегії закріплювала відповідальність за реалізацію за Президентом України, Радою національної безпеки і оборони України, Кабінетом Міністрів України у межах їх повноважень, а також персональну відповідальність за реалізацію Стратегії та виконання визначених нею завдань посадових осіб.

У 2009 році, на замовлення Міністерства економічного розвитку та торгівлі Науково-дослідним економічним інститутом було підготовлено звіт про науково-дослідну роботу «Удосконалення методики визначення рівня економічної безпеки України та механізму її застосування» [20]. Так, у проведеній науково-дослідній роботі було більш ґрунтовно висвітлено процес формування індикаторів та показників і основні принципи їх побудови. На підставі цього Методика 2007 зазнала суттєвих змін, які були внесені наказом Міністерства економічного розвитку та торгівлі України 29.10.2013 N 1277 (далі – Методика 2013) [21]. Економічна безпека України за своїми складовими за Методикою 2013 розраховується відділом з питань економічної безпеки, детінізації економіки та статистики Міністерства економічного розвитку та торгівлі України. Результати розрахунків оформлюються у звіт «Динаміка рівня економічної безпеки України», який щопіврічно подається на розгляд Кабінету Міністрів України і Раді національної безпеки та оборони України [22].

Еволюція даного інструменту публічного управління економічної безпекою в цілому та макрофінансовою зокрема наведена у таблиці 1. Слід відзначити, що у індикатори оцінки стану макрофінансової сфери у чинній Методиці 2013 не виокремлені у самостійний блок, а лежать в площині показників фінансового змісту, оскільки стосуються загального стану фінансових активів та пасивів - інвестицій, кредитів, боргових зобов'язань, національної валюти та макроекономічного змісту, які віддзеркалюють пропорції усієї національної економіки.

Порівняльна таблиця 1 свідчить, що оновлена редакція Методичних рекомендацій 2013 року має суттєві відмінності від редакції 2007 року. Основними й важливими змінами стали:

- орієнтація на побудову стійкої до загроз економічної системи для забезпечення конкурентоспроможності та сталого зростання; створення умов для збереження цілісності та єдності фінансової системи країни;

**Таблиця 1. Порівняння Методичних рекомендацій 2007 року та 2013 року
за основними етапами оцінювання економічної безпеки**

	<i>Методичні рекомендації 2007 року</i>	<i>Методичні рекомендації 2013 року</i>
Категорійність	Економічна безпека – це такий стан національної економіки, який дає змогу зберігати стійкість до внутрішніх та зовнішніх загроз і здатний задовольняти потреби особи, сім'ї, суспільства та держави; Фінансова безпека – це такий стан бюджетної, грошово-кредитної, банківської, валютної системи та фінансових ринків, який характеризується збалансованістю, стійкістю до внутрішніх і зовнішніх негативних загроз, здатністю забезпечити ефективне функціонування національної економічної системи та економічне зростання.	Економічна безпека – це стан національної економіки, який дає змогу зберігати стійкість до внутрішніх та зовнішніх загроз, забезпечувати високу конкурентоспроможність у світовому економічному середовищі і характеризує здатність національної економіки до сталого та збалансованого зростання; Фінансова безпека – це стан фінансової системи країни, за якого створюються необхідні фінансові умови для стабільного соціально-економічного розвитку країни, забезпечується її стійкість до фінансових шоків та дисбалансів, створюються умови для збереження цілісності та єдності фінансової системи країни.
Складові економічної сфери	Макроекономічна, виробнича, фінансова, інвестиційна, зовнішньоекономічна, науково-технологічна, соціальна, демографічна енергетична, продовольча (10)	Макроекономічна, виробнича, фінансова, інвестиційно-інноваційна, зовнішньоекономічна, соціальна, демографічна енергетична, продовольча (9)
Складові фінансової безпеки	Бюджетна, грошово-кредитна, валютна, боргова, фондова, страхова, банківська (7)	Бюджетна, грошово-кредитна, валютна, боргова, небанківського фінансового ринку, банківська (6)
Індикатори	117 (економічна безпека в цілому) 35 (фінансова безпека)	128 (економічна безпека в цілому) 32 (фінансова безпека)
Типи індикаторів	Стимулятори та дестимулятори	Стимулятори, дестимулятори та змішаний тип
Рівні характеристичних значень	Нижня границя, нижній поріг, норма нижня, норма верхня, верхній поріг, верхня границя (6)	Оптимальний рівень, задовільний та незадовільний, небезпечний та критичний рівні (5)
Методи визначення характеристичних значень	Експертний метод	Аналоговий, законодавчо-нормативний та експертний методи
Нормування індикаторів	Два метода: залежно від типу індикатора та від діапазону характеристичних значень	Один метод залежно від типу індикатора
Визначення вагових коефіцієнтів	Модель головних компонент (для індикаторів) та експертний метод (для сфер економічної безпеки)	Метод експертного оцінювання

Джерело: сформовано на основі [19; 21]

- зміна на основі експертного оцінювання, експертами Міністерства економічного розвитку та торгівлі, Інституту економічних досліджень тощо, сфер економічної безпеки, типів індикаторів, рівнів характеристичних значень;
- відмова від визначення вагових коефіцієнтів методом головних компонент, який розроблявся та пропонувався Інститутом математики НАН України, аргументується експертами Міністерства економічного розвитку та торгівлі появою при розрахунках за Методичними рекомендаціями 2007 року помилок, тому у Методичних рекомендаціях 2013 року вагові коефіцієнти визначаються експертним методом;
- нормування показників відбувається за одним методом;
- розширились методи визначення характеристичних значень.

Оновлення Стратегії національної безпеки у 2015 році увело вимогу обов'язковості виконання даного документу, а також доповнило науково-експертне забезпечення координації та контролю діяльності у сфері національної безпеки Національним інститутом стратегічних досліджень залученням провідних наукових, аналітичних і експертних установ України та інститутів громадянського суспільства. Дана редакція не передбачала методологічних змін у оцінці та вимірюванні економічних дисбалансів.

Однак, найбільші та найсуттєвіші зміни у публічному управлінні економічною безпекою в Україні відбулись із затвердженням нової редакції Стратегії національної безпеки у 2020 році, що стало основою для створення найважливішої її складової — Стратегії економічної безпеки на період до 2025 року - першого документу з визначення стратегічного курсу у сфері забезпечення економічної безпеки. Затверджений стратегічний економічний курс при наявних у 2020-2021 рр. факторах вважає вдосконалення національної системи управління економічними дисбалансами національним інтересом. Іншим вагомим оновленням є введення операційного завдання зі створення нової методології розрахунку рівня економічної безпеки України (нова методика щорічної оцінки стану економічної безпеки наразі не опублікована), що пов'язано зі зміною фокусів та пріоритетів держави, а саме:

- скорочення сфер національної економіки обов'язкових для моніторингу до таких, як: фінансова, виробнича, зовнішньоекономічна, інвестиційно-інноваційна та макроекономічна. Скорочений перелік пріоритетів виключає такі проблемні сфери як енергетична безпека та демографічна безпека, а також зупиняє огляд стану продовольчої та соціальної сфер,

- перегляд переліку індикатори оцінки економічної стійкості, який відобразився у скороченні індикаторів для фінансової сфери у більше ніж 5 разів, для зовнішньоекономічної у майже 3 рази та для решти сфер в середньому у 1,5 рази,

- встановлення цільових орієнтирів (таргетів). Тобто, перехід від оцінювання за ступенем наближення фактичних значень до оптимальних до оцінювання за наближенням до встановлених цілей,

- декларування намірів запровадження прозорості системи постійного моніторингу економічної стійкості,

- зменшення розпорошення відповідальності серед різних гілок влади та зосередження контролюючих функцій за Радою національної безпеки і оборони України та Кабінетом Міністрів України,

- посилення наукової складової у питаннях публічного управління економічною безпекою через збільшення участі наукових інституцій у інформаційно-аналітичному забезпечення управлінських рішень уряду,

- уведення замість персональної відповідальності посадових осіб категорію політичної відповідальності.

Оцінювання доцільності та якості зазначених змін, у тому числі переліку індикаторів, не є метою даної статті.

Вище описані кроки цілком аргументовані, адже динаміка стану економічної безпеки, оцінена за методологією, затвердженою у 2013 році, свідчить про недосягнення основної мети будь-якої попередньої стратегії національної безпеки - забезпечувати національні економічні інтереси. В таблиці 2 подано усереднені за період 2010 - перше півріччя 2021 рр. значення інтегрального індексу економічної безпеки та його дев'ятьох складників - субіндексів.

Таблиця 2. Усереднена оцінка стану складових економічної безпеки України за період 2010 - I півріччя 2021 рр., %

Показник		Мода	Медіана	
Інтегральний індекс економічної безпеки		48	47,3	
виробнича безпека		55	53,4	
демографічна безпека		45	43,9	
енергетична безпека		-	45,8	
зовнішньоекономічна безпека		35	35,2	
безпека інвестицій та інновацій		30	32,1	
макроекономічна безпека		38	39,2	
продовольча безпека		92	90	
соціальна безпека		57	58,9	
фінансова безпека		42	42,3	
0 - 19%	20 - 39%	40 - 59%	60 - 79%	80 - 100%
Критична зона	Небезпечна зона	Незадовільна зона	Задовільна зона	Оптимальна зона

Джерело: сформовано на основі [23]

Ілюстровані офіційні дані дають підстави для таких узагальнених висновків:

- протягом проаналізованого періоду стан економічної безпеки оцінювався як незадовільний,
- найбільш нестабільними, тобто такими, які за період накопичили небезпечні дисбаланси, є зовнішньоекономічна, енергетична, інвестиційна та макроекономічна сфери,
- найменша вразливість систематично притамана продовольчій сфері,
- фінансова безпека, або стан фінансової системи країни, за якого створюються необхідні фінансові умови для стабільного соціально-економічного розвитку країни, забезпечується її стійкість до фінансових шоків та дисбалансів, створюються умови для збереження цілісності та єдності фінансової системи країни [21] упродовж 12 років незмінно відзеркалює загальний низький рівень безпеки, який не досягає 50% від рівня, що може вважатись оптимальним.

На цьому перелік ризиків, які слід брати за сучасних реалій до уваги не завершується. Вторгнення Російської Федерації в Україну 24 лютого 2022 року мало руйнівні економічні та гуманітарні наслідки - руйнування виробництв, порушення ланцюгів постачання, скорочення пропозиції товарів та послуг, збільшення витрат бізнесу, скорочення внутрішнього попиту, втрати робочої сили

та зростання рівня безробіття. Падіння ВВП України за 9 місяців 2022 року за оперативними даними Міністерства економіки України оцінюється на рівні 30% [24].

Згідно з прогнозами Національного банку України у 2022 році інфляція прискориться до 30%. До того ж, довгосторокові економічні наслідки стануть суттєво відчутними, адже основним джерелом покриття дефіциту бюджету та утримання макрофінансової стабільності залишається міжнародне фінансування та емісійне фінансування, яку прогнозовано буде повністю припинене лише з 2023 року. [25] З припущеннями Світового банку, у 2022 році слід очікувати падіння ВВП у 35%. Також, державні фінанси України та платіжний баланс залишаються під сильним тиском, а зовнішнє донорське фінансування лише частково покриває потреби у фінансуванні [26].

Міжнародна організація праці у звіті від 11 травня 2022 року повідомляє про втрати вже 4,8 мільйона робочих місць у порівнянні з доконфліктною ситуацією, що дорівнює 30% доконфліктної зайнятості в Україні, кількість яких може зрости до 7 мільйонів, або 43,5% [27, с. 1].

Висновки та перспективи подальших розвідок у даному напрямі. Все описане вище аргументує необхідність подальшої еволюції інструментарію публічного управління економічною й макрофінансовою безпекою. Однак, під час підготовки Стратегії економічної безпеки до публікації оцінювались дисбаланси національної економіки та наскрізні дисбаланси макрофінансової сфери, накопичені до початку 2022 року і саме вони повинні бути відображені у новій методології оцінки рівня економічної безпеки. Враховуючи те, що 2022 рік координально актуалізує зовнішні та внутрішні загрози, без врахування нових викликів, пов'язаних із збройною агресією Російської Федерації у новій методології оцінки рівня економічної безпеки досягнення пріоритетів національних інтересів у сфері забезпечення економічної безпеки України є неможливим.

На даний момент часу повномасштабна війна триває, що є перепорою до предметної деталізації рекомендацій щодо підвищення ефективності існуючого інструментарію публічного управління макрофінансовою безпекою. Однак, певні наскрізні рекомендації ми вважаємо доцільними та універсальними з огляду на

проведений аналіз еволюції інструментарію публічного управління макрофінансовою безпекою крізь призму забезпечення економічної безпеки України:

- загрози національній безпеці в екологічній сфері винесені у окрему Стратегію екологічної безпеки та адаптації до зміни клімату, на виконання умов якої досі не опублікований перелік індикаторів впливу та реагування на зміну клімату для соціально-економічних секторів та природних складових. Екологічні наслідки війни вже можна оцінити як катастрофічні, тому впровадження системи управління екологічними ризиками в усіх сферах національної економіки має стати пріоритетним національним інтересом та позитивно вплине на досягнення заявлених цілей у сфері економічної безпеки,

- сегмент місцевих та регіональних органів влади та державних фондів соціального страхування має бути представлений спеціалізованими індикаторами у оцінці рівня економічної безпеки (чинний перелік індикаторів від 2021 року їх не містить) через їх фактичну участь у формуванні дисбалансів та розширений перелік зон відповідальності на місцях. Це підтверджується і тим фактом, що інститути, управлінська роль яких у формуванні макрофінансових пропорцій зростає в умовах війни це військово-цивільна адміністрація. Власне йдеться про декомпозицію цілей і завдвнь для забезпечення економічної безпеки на рівні територіальних громад,

- соціальні публічні сервіси - соціальний захист вразливих верств населення, державні соціальні гарантії та стандарти, освіта, охорона здоров'я тощо - також виокремлені у самостійну сферу, що розвивається на підставі стратегічного бачення у Стратегії людського розвитку. Однак, дисбаланси соціальної та демографічної сфери неодмінно стримують економічний розвиток. На даний час чинна Стратегія людського розвитку передбачає індикатори досягнення цілей, які не є реальними статистичними показниками і які не характеризують явища і тенденції в соціальній сфері,

- діалог між політиками та науковцями сприятиме глибшому розумінню взаємодії між різними інструментами політики макрофінансової стабільності та скоординує дії різних політик,

• інститути громадянського суспільства, роль яких традиційно зростає в Україні в період зростання загроз і які, отже, повинні мати ширші повноваження, ніж ті, які, наприклад, були реалізовані в процесі прийняття Стратегії національної безпеки 2020.

Література

1. Benigno G., Chen H., Otrok Ch., Rebucci A., Young E. Optimal Policy for Macro-Financial Stability. *Working Papers from Federal Reserve Bank of St. Louis Publications*. 2012. No 2012-041. p. 48. URL: <http://research.stlouisfed.org/wp/2012/2012-041.pdf> (дата звернення: 15.11.2022).
2. Schinasi G.J. Defining Financial Stability. IMF Working Paper, International Capital Markets Department. 2004. No WP/04/187. p. 18. URL: <https://www.imf.org/external/pubs/ft/wp/2004/wp04187.pdf> (дата звернення: 15.11.2022).
3. Schinasi G.J. Safeguarding financial stability: theory and practice. International Monetary Fund. Washington, 2005. p. 36. URL: <https://www.imf.org/External/Pubs/NFT/2005/SFS/eng/sfs.pdf> (дата звернення: 15.11.2022).
4. Feldstein M. Budget Deficit and National Debt. Memorial Lecture at the Reserve Bank of India in Mumbai. India, 12 January 2004. p. 3.
5. Каллаур П.В. Концепт “финансовая стабильность”. Белорусский экономический журнал. 2007. No 1. С. 25—37.
6. Хлівний В., Рудик Н. Основи розробки системи макрофінансових індикаторів. Ринок цінних паперів України. 2013. No 7—8. С. 31—38.
7. Рудик Н.В. Сутність макрофінансового індикатора в процесі формування системи показників фіскальної політики. Наукові записки *Національного університету “Острозька академія”*. Вип. 23. 2013. С. 178-182.
8. Корнеєв М.В. Методологічні засади оцінювання та регулювання дисбалансів руху фінансових ресурсів в економіці України : автореф. дис. ... доктора економічних наук : 08.00.08. Суми, 2015. 39 с.

9. Jimenez M., Roig M. A new global deal must promote economic security. Policy Brief of the Global Dialogue for Social Development Branch, Division for Inclusive Social Development and United Nations Department of Economic and Social Affairs. No 90. 2021. p. 4. URL: https://www.un.org/development/desa/dspd/wp-content/uploads/sites/22/2021/02/PB_90.pdf (дата звернення: 15.11.2022).
10. Macro-financial stability frameworks and external financial conditions: Report of the Bank for International Settlements, submitted to the G20 Finance Ministers and Central Bank Governors. July 2022. p. 20. URL: <https://www.bis.org/publ/othp53.pdf> (дата звернення: 17.11.2022).
11. Мальковська Ю. Б. Формування інституційного дизайну макрофінансової стабільності: практика ЄС та уроки для України. Економіка та держава. 2020. № 6. С. 213–219. DOI: [10.32702/2306-6806.2020.6.213](https://doi.org/10.32702/2306-6806.2020.6.213)
12. Про основи національної безпеки України: Закон України від 19.06.2003 р. № 964-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/964-15#Text> (дата звернення: 10.11.2022).
13. Про Стратегію національної безпеки України: Указ Президента України від 12.02.2007 р. № 105. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/105/2007#Text> (дата звернення: 10.11.2022).
14. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 6 травня 2015 року “Про Стратегію національної безпеки України”: Указ Президента України від 26.05.2015 р. № 287. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/287/2015#n2> (дата звернення: 10.11.2022).
15. Про національну безпеку України: Закон України від 21.06.2018 р. № 2469-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text> (дата звернення: 10.11.2022).
16. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 14 вересня 2020 року “Про Стратегію національної безпеки України”: Указ Президента України від 14.09.2020 р. № 392 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/392/2020#Text> (дата звернення: 10.11.2022).
17. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 11 серпня 2021 року “Про Стратегію економічної безпеки України на період до 2025 року”:

- Указ Президента України від 11.08.2021 р. № 347 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/347/2021#Text> (дата звернення: 10.11.2022).
18. Simon H.A. *Administrative Behavior. A Study of Decision – Making Process in Administrative Organization. Third Edition, The Free Press, Collier Macmillan Publishers.* London, 1976. p. 67.
19. Методичні рекомендації щодо розрахунку рівня економічної безпеки України: Затверджено Наказом Міністерства економіки України від 02.03.2007 р. № 60. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0060665-07> (дата звернення: 10.11.2022).
20. Кваша Т.К. Удосконалення методики визначення рівня економічної безпеки України та механізму її застосування. Звіт про науково-дослідну роботу. URL: недоступний у публічному доступі (дата звернення: 15.11.2018).
21. Методичні рекомендації щодо розрахунку рівня економічної безпеки України: Затверджено Наказом Міністерства економічного розвитку та торгівлі України від 29.10.2013 р. № 1277. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1277731-13#Text> (дата звернення: 10.11.2022).
22. Динаміка рівня економічної безпеки України: Звіт відділу з питань економічної безпеки, детінізації економіки та статистики Міністерства економічного розвитку та торгівлі України. Грудень 2018. URL: недоступний у публічному доступі (дата звернення: 10.12.2018).
23. Листи Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України про надання інформації щодо інтегрального індексу економічної безпеки на запити про публічну інформацію від 24.04.2019 р. № 3032-06/17571-09 та від 09.04.2020 р. № 3032-06/23836-09.
24. Падіння ВВП України за 9 місяців 2022 року оцінюється на рівні 30%: Прес-реліз Міністерства економіки України. 08 жовтня 2022 року. URL: <https://www.me.gov.ua/News/Detail?lang=uk-UA&id=4725f89d-00a3-4d63-941e-4dac3018ab07&title=PadinniaVvpUkrainiZa9-Misiatsiv2022-RokuOtsiniutsiaNaRivni30-> (дата звернення: 12.11.2022).

25. Інфляційний звіт, жовтень 2022 року: Національний банк України. Жовтень 2022. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/IR_2022-Q4.pdf?v=4 (дата звернення: 12.11.2022).
26. Ukraine Overview: Development news, research, data: Прес-реліз Світового банку в Україні. URL: <https://www.worldbank.org/en/country/ukraine/overview> (дата звернення: 12.11.2022).
27. The impact of the Ukraine crisis on the world of work: Initial assessments: International Labour Organization Briefing note. 11 May 2022. p. 11. URL: https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---europe/---ro-geneva/documents/briefingnote/wcms_844295.pdf (дата звернення: 12.11.2022).

References

1. Benigno, G. Chen, H. Otrok, Ch. Rebucci, A. and Young, E. (2012), “Optimal Policy for Macro-Financial Stability”, *Working Papers from Federal Reserve Bank of St. Louis Publications*, vol. 2012-041, p. 48, available at: <http://research.stlouisfed.org/wp/2012/2012-041.pdf> (Accessed 15 November 2022).
2. Schinasi, G.J. (2004), “Defining Financial Stability”, *IMF Working Paper, International Capital Markets Department*, vol. WP/04/187, p. 18, available at: <https://www.imf.org/external/pubs/ft/wp/2004/wp04187.pdf> (Accessed 15 November 2022).
3. Schinasi, G.J. (2005), “Safeguarding financial stability: theory and practice”, *International Monetary Fund*, Washington D.C., p. 36, available at: <https://www.imf.org/External/Pubs/NFT/2005/SFS/eng/sfs.pdf> (Accessed 15 November 2022).
4. Feldstein, M. (2004), “Budget Deficit and National Debt”, *Memorial Lecture at the Reserve Bank of India in Mumbai*, India, p. 3.
5. Kallaur, P.V. (2007), “The concept of “financial stability””, *Belorusskij jekonomicheskij zhurnal*, vol. 1, pp. 25—37.
6. Khlivnyj, V. and Rudyk, N. (2013), “Basics of development of the system of macrofinancial indicators”, *Rynok tsinnykh paperiv Ukrainy*, vol. 7—8, pp. 31—38.
7. Rudyk, N.V. (2013), “The essence of the macro-financial indicator in the process of

forming a system of fiscal policy indicators”, *Naukovi zapysky Natsional'noho universytetu “Ostroz'ka akademiia”*, vol. 23, pp. 178—182.

8. Kornieiev, M.V. (2015), “Methodological bases of estimation and regulation of imbalances of movement of financial resources in economy of Ukraine”, Ph.D. Thesis, Money, finance and credit, Ukrainian Academy of Banking, Sumy, Ukraine.
9. Jimenez, M. and Roig, M. (2021), “A new global deal must promote economic security”, *Policy Brief of the Global Dialogue for Social Development Branch, Division for Inclusive Social Development and United Nations Department of Economic and Social Affairs*, vol. 90, p. 4, available at: https://www.un.org/development/desa/dspd/wp-content/uploads/sites/22/2021/02/PB_90.pdf (Accessed 15 November 2022).
10. Report of the Bank for International Settlements, submitted to the G20 Finance Ministers and Central Bank Governors (2022), “Macro-financial stability frameworks and external financial conditions”, available at: <https://www.bis.org/publ/othp53.pdf> (Accessed 17 November 2022).
11. Malkovska, Y. (2020), “Formation of institutional design of macrofinancial stability: eu practice and lessons for Ukraine”, *Ekonomika ta derzhava*, vol. 6, pp. 213–219. DOI: [10.32702/2306-6806.2020.6.213](https://doi.org/10.32702/2306-6806.2020.6.213)
12. The Verkhovna Rada of Ukraine (2003), The Law of Ukraine “About the basics of national security of Ukraine”, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/964-15#Text> (Accessed 10 November 2022).
13. President of Ukraine (2007), Decree “About the National Security Strategy of Ukraine”, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/105/2007#Text> (Accessed 10 November 2022).
14. President of Ukraine (2015), Decree “On the decision of the National Security and Defense Council of Ukraine of May 6, 2015 “On the National Security Strategy of Ukraine”, available at: <https://www.president.gov.ua/documents/2872015-19070> (Accessed 10 November 2022).
15. The Verkhovna Rada of Ukraine (2018), The Law of Ukraine “On the national security of Ukraine”, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text> (Accessed 10 November 2022).

16. President of Ukraine (2020), Decree “On the decision of the National Security and Defense Council of Ukraine of September 14, 2020 “On the National Security Strategy of Ukraine”, available at: <https://www.president.gov.ua/documents/3922020-35037> (Accessed 10 November 2022).
17. President of Ukraine (2021), Decree “On the decision of the National Security and Defense Council of Ukraine of August 11, 2021 “On the Strategy of Economic Security of Ukraine for the period up to 2025”, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/347/2021#Text> (Accessed 10 November 2022).
18. Simon, H.A. (1976), *Administrative Behavior. A Study of Decision – Making Process in Administrative Organization, Third Edition, The Free Press, Collier Macmillan Publishers, London, UK.*
19. Ministry of Economic Development of Ukraine (2007), Order “Methodical recommendations for calculating the level of economic security of Ukraine”, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0060665-07#Text> (Accessed 10 November 2022).
20. Kvasha, T.K. (2018), “Improvement of the methodology for determining the level of economic security of Ukraine and the mechanism of its application”, *Zvit pro naukovo-doslidnu robotu*, available at: not available in public access (Accessed 15 November 2022).
21. Ministry of Economic Development of Ukraine (2013), Order “Methodical recommendations for calculating the level of economic security of Ukraine”, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1277731-13#Text> (Accessed 10 November 2022).
22. Department on Economic Security, Detinization of the Economy and Statistics of the Ministry of Economic Development and Trade of Ukraine (2018), “Dynamics of the level of economic security of Ukraine Report”, available at: not available in public access (Accessed 10 December 2022).
23. Ministry of Economy of Ukraine (2021-2022), ∅Letters-answers to requests for public information on the dynamics of the integrated index of economic security of Ukraine and weighted average subindexes of economic security for 2010 - half of 2021 dated 03.10.2021 No. 3032-05/48176-09 and 29.04.2022 No. 3032-06/19546-09.

24. The official site of the Government Portal (2022), Press release of the Ministry of Economy of Ukraine “The fall in the GDP of Ukraine for 9 months of 2022 is estimated at the level of 30%”, available at: <https://www.kmu.gov.ua/news/padinnia-vvp-ukrainy-za-9-misiatsiv-2022-roku-otsiniuietsia-na-rivni-30> (Accessed 12 November 2022).
25. The official site of the National Bank of Ukraine (2022), “Inflation Report, October 2022”, available at: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/IR_2022-Q4.pdf?v=4 (Accessed 12 November 2022).
26. The official site of the World Bank in Ukraine (2022), Press release “Ukraine Overview: Development news, research, data”, available at: <https://www.worldbank.org/en/country/ukraine/overview> (Accessed 12 November 2022).
27. The official site of the International Labour Organization (2022), Briefing note “The impact of the Ukraine crisis on the world of work: Initial assessments”, available at: https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---europe/---ro-geneva/documents/briefingnote/wcms_844295.pdf (Accessed 12 November 2022).

Стаття надійшла до редакції 01.12.2022 р.